ADAM

Anul IV — No. 50 Redactor: I. LUDO 15 Iunie 1932

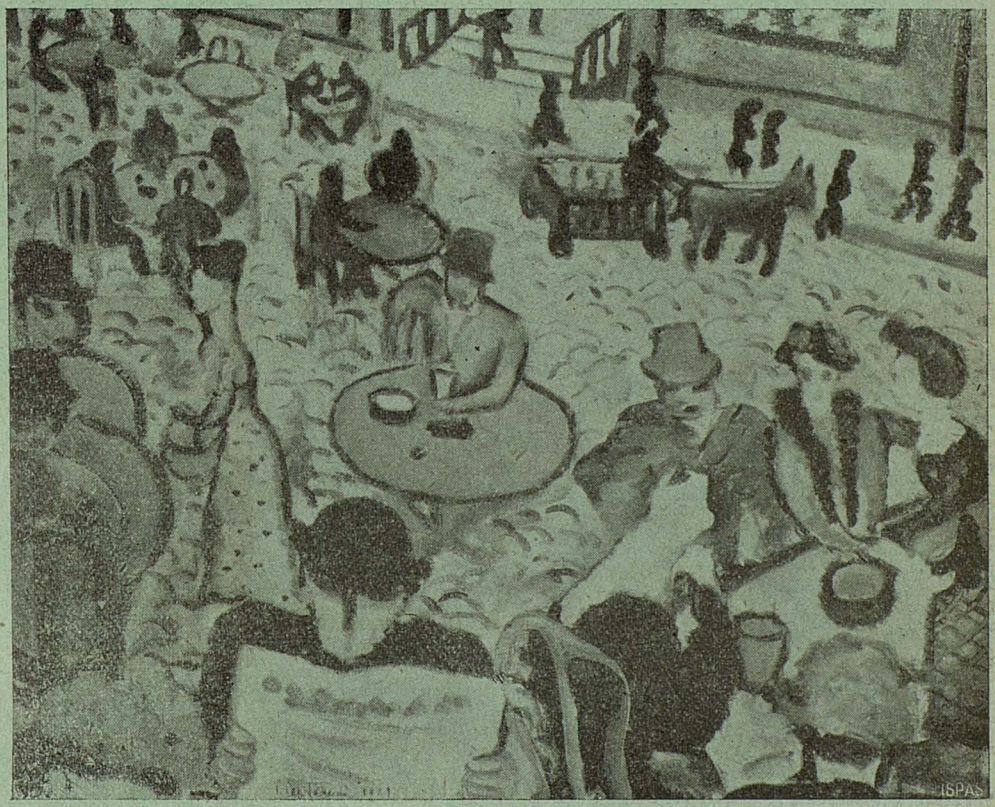

CAFENEAUA DELA ASNIÈRES de TITINA CĂPITĂNESCU

COLABOREAZĂ D-NII: E. LOVINESCU, H. ST. STREITMAN, EUGEN RELGIS, HENRY MARCUS, I. LUDO. ILUSTRAȚIUNI DE: TITINA CĂPITĂNESCU, S. HAY, ȘORȘ, MAXY.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA STUPINEI 19 — BUCUREȘTI IV
Abonamentul anual Lei 150

www.dacoromanica.ro

ADAM

ANUL IV. — No. 50 Redactor I. LUDO 10 Iunie 1932

Redacția și Administrația : str. Stupinei 19 BUCUREȘTI IV

E. LOVINESCU de S. HAY

Antisemitismul meu literar*)

de E. LOVINESCU

O O O

Am citit cu surprindere articolele cu privire la atitudinea mea față de scriitori evreii și că am mai fost și obiectul unor reacțiuni care, deși desbătute în cadrul strâmt al unui birou, conțin totuș o semnificare psihologică vrednică de a fi cercetată prin latura sa de paradox și anume : pentru unii din scriitorii evrei, beneficiari și ai mișcării literare sburătoriste și ai participării cordiale în galeria portretistică a *Memoriilor*, s'ar părea că acum, târziu, pe cealaltă pantă a vieții și după ani de experimentare cotidiană, am devenit *antisemit*. Nu e vorba de a face vre-o declarație publică într'un sens sau altul, incompatibilă cu demnitatea cuvenită ori cărei dezinteresări, e vorba numai de a preciza în câteva rânduri sensul atitudinii mele desvoltată mai pe larg în *Memorii* și de a încerca explicarea psihologică a unei interpretări paradoxale. Limitând chestiunea evreiască în cadrele literare, i-am dat, și teoretic și practic, cea mai liberală soluție, pe care cred că i-a dat-o vreodată un critic român cu răspunderea acțiunii sale: teoretic, am recunoscut în naționalitate un act de voință pură dar integrală; practic. am înglobat, și în *Critice* și în *Istoria literaturii contemporane*, întreaga literatură a scriitorilor evrei, fără distincție, pe simple criterii estetice și cu excluderea conținutului psihologic. Primatul estetic de la baza activității mele critice a învins deci toate sugestiile momentului și locului: operele de artă valorificându-se numai prin sensul lor estetic, ele au fost judecate totdeauna în afară de orice considerații etni-

*) *In urma articolelor din ziare privitoare la atitudinea d-lui E Lovinescu față de scriitorii evrei, manifestată în ultimul său volum de* Memorii, *adresându-ne domniei sale pentru a ne lămuri, d. E. Lovinescu ne-a trimis acest articol de punere la punct a chestiunii.*

www.dacoromanica.ro

ce, fie că se asimilau prin conținut psihologic spiritului românesc, fie chiar că se distingeau prin particularități de rasă. *Sburătorul* a publicat, așa dar, cea mai însemnată parte din literatura scriitorilor evrei de după războiu; el a creat pe deantregul sau a pus numai în circulație o serie întreagă de publiciști evrei (F. Aderca, Camil Baltazar, Ilarie Voronca, I. Peltz, I. Călugăru, Em. Dorian, Virgiliu Moscovici, B. Fundoianu, G. Silviu etc.) fără nici un fel de distincție etnică, — ca să nu mai amintesc de toate încercările începătorilor primite cu o egală bunăvoință. La această acceptare nu m'a împins o simpatie de rasă fără obiect în astfel de chestiuni, ci principiul disocierii esteticului de etic și etnic, uniform aplicabil tuturor producțiilor literare. Un sentiment de pudoare mă împiedică de a mai insista și asupra laturii omenești din raporturile mele personale cu atâți scriitori de talent, pe care psihoza epocii tindea să-i elimine din mișcarea noastră literară.

* * *

Cum se explică deci, că cu toată evidența acestei atitudini echitabile și profitabile, paginile din *Memorii* consacrate scriitorilor evrei au putut totuși părea câtorva dintre ei expresia unei atitudini antisemite? Ori cât s'ar arăta de paradoxală această schimbare de poziție, explicarea ei psichologică este relativ simplă. Dacă disocierea esteticului de alte reziduuri m-a pus în situația de a îngloba literatura scriitorilor evrei în literatura română, acordându-i un tratament egal și valorificând o destul da categoric, aceasta nu înseamnă și anularea altor elemente de apreciere în categorii deosebite; dacă *Istoria literaturii române contemporane* se situează în planul pur estetic, *Memoriile* mele fac incursiuni și în planul psihologic cu distincțiuni evidente. Faptul de a fi schițat câteva trăsături psihologice ale publiciștilor evrei în manifestările lor publice și particulare, după cum am făcut-o și cu scriitorii moldoveni, și s'ar putea face față de orice conglomerat etnic sau numai geografic, a părut o atitudine antisemită, prin acea solidaritate intolerantă a rasei, care taxează de patriotism actul ziaristului ce acuză un ministru de mituire și de antisemitism dovada că mituitorul era un samsar evreu.

Colecțiile complecte ale revistei „Adam" pe primii trei ani — se pot găsi la administrația noastră. Trei volume legate în pânză, lei 500.

www.dacoromanica.ro

H. ST. STREITMAN de Şorş

Ziua e scurtă

H. ST. STREITMAN

o o o

Până când Societatea Naţiunilor îşi va mai avea sediul la Geneva?

Ar fi timp să'şi mute în altă parte penaţii. Măcar de încercare. Poate că aiurea zeii locali 'i vor fi mai prielnici. Un adagiu oriental stabileşte că schimbând locul se schimbă şi norocul.

In caz de mutare, votez pentru Viena.

Politica Societăţii Naţiunilor este prelungirea fidelă a tradiţionalei diplomaţii austriace: „Nur schön langsam!".

Este metoda lentă, grijulie, imperturbabilă a acelor medici cari practică cu exasperantă acurateţă terapeutica circumstanţială a dozelor infime, mulţumită căreia se pot multiplica la infinit „vizitele" şi „consulturile".

Viena mai este perfect adecvată şi pentru alt motiv: A fost şi a rămas metropola operetei pseudo-sentimentale.

*

Marele poet german-bohem Franz Werfel şi-a pus deunăzi, într'o conferinţă, întrebarea cam arhaică: „Mai putem noi crede în Dumnezeu?".

Se înţelege că da. Mai încape îndoială? Nici nu concep cum poate cineva să nu creadă în Dumnezeu.

Numai că se face o esenţială confuzie. Se confundă faptul de a crede cu faptul de a te încrede. Se asimilează o constatare cu o apreciere.

Cred in Dumnezeu, întocmai cum nu mă îndoiesc de existenţa apei, a focului, a uraganului, a cutremurilor de pământ, a erupţiilor vulcanice. Este de sigur suprema mea certitudine. Dar, — nu mă încred în el. Am o foarte înaltă idee despre puterea lui dar modul lui de a'şi învederà puterea nu mi-i de loc simpatic. Găsesc că abuzează peste măsură de faptul că noi avem nevoe de el şi nu el de noi. Cer dovezi şi raţiuni suficiente pentru lucrul cel mai mic, necum pentru afirmări cu caracter cardinal. Numai nu pentru existenţa lui Dumnezeu. N'am nevoe de nici o dovadă. La rigoare mă îndoiesc de existenţa mea proprie, de materialitatea a tot ce mă înconjoară. Sunt gata să admit că „ochiul mă minte şi urechea mă înşeală". Nici o clipă însă, în nici o împrejurare şi sub nici o formă, nu pot pune la îndoială faptul cert, patent, definitiv, covârşitor că Dumnezeu *este*. Dar, dacă nici prin cap nu'mi trece să-i tăgăduesc vecinicia, universalitatea, nestârşirea, am însă rezerve de făcut asupra eticei sale cotidiene şi mai ales asupra felului său de a împărţi dreptatea în lumea asta, fie în mare fie în mic.

'I recunosc bucuros cele mai bune intenţii. (Imi place în genere să cuget bine despre oricine). Convin fără altă discuţie

www.dacoromanica.ro

că, gândind în secole și milenii, nu câte un biet „plan de cinci ani", își așează întocmirile (cari după ce nu mai sunt se pretind istorice) pe puncte de vedere mari, poate chiar pe legi și finalități planetare. Dar, nu mă pot hotărâ să'l ascult și să'l admir orbește. Să mă ferească Dumnezeu să'i accept fără o energică protestare năuntrică criteriile cu totul enigmatice după care plătește și răsplătește... Un examen de conștiință l'ar face să înțeleagă că e timp să evolueze spre o concepție mai socială, în orice caz mai ordonată, a dreptului.

*

Pe atei 'i-am bănuit întotdeauna că sunt complicii lui Dumnezeu.

Ei 'i neagă existența pentru ca să'l pună la adăpost de critici — sub raportul etic — cu prisosință meritate.

*

Reformele le realizează aderenții, adversarii sau neutrii.

Ferice de ele când nu le realizează aderenții. Căci atunci sunt ori premature ori tardive.

Reformele trebuie să'și dorească realizatori fără voe, realizatori cari scrâșnesc din dinți și fac treabă cu temeiu.

*

Cu timpul toate ideile se realizează mai mult sau mai puțin. Mai ales ideile „îndrăznețe" și „primejdioase".

Atât numai că rezultatele sunt departe de a fi cele așteptate.

Contactul cu spiritele fricoase le îmbătrânește și le sterilizează înainte de vreme.

*

Posibilistul, care din nerăbdare sau din motive de confort sau pentru scopuri demagogice, se mulțumește cu o realizare parțială, fragmentară, precară, confuză, e singurul care asigură revendicărilor rezultate ce le seamănă întru câtva.

Realizările acestea, smulse din sborul abstracțiilor, sunt unicul lucru real cu care ne alegem de pe urma marilor mișcări de idei și de reforme.

*

Mi se plânge un coreligionar:

—„Multe drepturi elementare ni s'a confiscat. De multe atribute esențiale ale personalității noastre etnice am fost expropiați. Privilegiul însă de care îmi pare mai rău decât de toate privilegiile ce ni s'au răpit, este acela al criticei nemiloase despre noi.

„Cu ce drept sunt *ei* antisemiți? Făcut-au *ei* vreodată o experiență rea cu unul de ai noștri? Este printre *dânșii* vre-unul care să fi suferit cândva din partea *unui* evreu *o* jignire, *o* umilință, — singurul lucru care justifică ura și răsbunarea?

„Dacă însă, totuși, o fi printre *ei* vre-unul care a îndurat o vexare ce atinge cele mai vibrătoare fibre ale sufletului, — se vede treaba că e de origină evreu...

„Printr'un minunat instinct evreul jignește numai pe aceia cari de aproape sau de departe 'i miroase a evreu.

„Avem un simț cu totul special pentru a ghici și *flera* pe coreligionarul desarmat și a'l maltrata măcar ca intenție.

„Revendic formal în numele neamului meu să ni se restitue — antisemitismul (dacă alt cuvânt mai potrivit nu este), care al nostru, numai al nostru trebue să fie.

„Este dreptul nostru ca atunci când „ne mânâncă", să ne scărpinăm noi înșine, până la sânge, până la os,—nu alții".

www.dacoromanica.ro

Noapte Parisiană

de EUGEN RELGIS

o o o

Ploaie subțire, stăruitoare. Întrerup uneori lucrul (căci m'am decis să rămân toată ziua în această cameră bătrânească) și, dela fereastră, am privelișteа proaspătă a grădinilor. Îmi odihnesc privirile în freamătul molcom al castanilor, în cenușiul norilor contopiți, în acele careuri cu flori tomnatece înrămate de viță ruginită...

Orele trec cu acea plenitudine ce mă face să uit Parisul. Dar, spre seară, Paltil mă avertizează că trebue să-mi schimb papucii cu pantofi negri și să mă gătuesc iarăși cu cea mai frumoasă cravată: — are musafiri, și crede că voi fi bucuros să observ o duzină de figuri din societatea franceză...

Noroc că sosiau câte unul, câte doi — altfel nu mi-aș fi putut face o intrare după toate regulele mondene, în salonul cu tapete moderniste însă cu câteva bibelouri din vremea Regelui-Soare. Firește, nu puteam să înfrunt o conversație generală, vioaie, sclipitoare ca un joc de artificii; eram mulțumit să răspund corect la o întrebare amabilă... Câțiva din domnii aceștia în negru aveau convingeri radicale, chiar extremiste. Unul, profesor de matematici, mă asigură că logica algebrică duce deadreptul la comunism! Un pensionar — quaker — mi-a expus o concepție personală asupra Statelor-Unite ale Europei; mi-a dat și un memoriu cu paragrafe în care problemele mondiale sânt formulate definitiv. Păcat însă că Briand se mulțumea să încânte pe diplomații dela Geneva cu discursuri patetice... Un colonel dela ministerul de război, autor de studii strategice, a îmbrăcat pentru astă seară — odată fracul — o ideologie avansată, pacifică, generoasă chiar față de foștii adversari din războiu. M'au interesat mai mult lămuririle unui tânăr inginer, funcționar la stabilimentele technice M. C. B. — inițialele cunoscute de orice francez: am aflat istoria acelei familii de miliardari, a cărei avere creștea dela sine. Numai bunica acestor M. C. B. are trei limuzine pentru uzul propriu!

Abia când ne-am adunat în jurul mesei din sufragerie, am cunoscut savoarea adevăratei conversații franceze, fantezistă, înspumată, cu acele isbucniri de voioșie, cu acea ironie care — deși fină — nu e lipsită de orgoliu sau de răutate. Intelectualii francezi, mai exact: titrații, se cred „realiști": sânt raționaliști, dialectici, prudenți. Idealismul lor, chiar când are elanuri universaliste, nu depășește Franța — patria tuturor libertăților și progreselor. Și, dacă vor să fie generoși cu alții, sânt înainte de toate practici cu ei înșiși...

Aceasta a recunoscut-o și d l C., fost socialist și, acum, industriaș, franc-

www.dacoromanica.ro

mason şi membru în comitetul „Ligii drepturilor omului". Tinereţea artificială a soţiei sale (o fumătoare pătimaşă, cu aproape toate degetele diamantate) domină glasurile: debit verbal uimitor şi fatal ininteligibil. O pereche de curând căsătorită — el e profesor de liceu, cu mustăcioară de adolescent — se giugulește ca în luna de miere. Dar această Odette cu priviri agere şi râs cristalin, ascunde cu bravură o singurătate harnică: orfană, ea îşi câştigă viaţa ca secretară. Duduia roză şi voinică de lângă mine vrea să mă înveţe cum se vorbeşte neîncetat fără a înceta de a mânca, reînoind friptura, salata creaţă şi, mai ales, cupa cu vin... Şi, după ce ananasul a fost aprins (flacăra albăstruie juca în întunericul pe care gazda l-a provocat pe neaşteptate), voioşia generală a fost punctată de acele sărutări franceze, spontane, dar bine potrivite după simpatii cari n'au nimic de-aface cu „starea civilă".

Când s'a revărsat iar lumina, duduia roză mi-a aruncat o privire de ciudă şi dispreţ. Numai ea a rămas nesărutată! E adevărat, nu devii parisian în câteva zile! Şi nu poţi judeca, numai după o duzină de persoane adunate la un dineu, ceiace se numeşte intelectualitatea şi burghezia franceză...

Inainte de miezul nopţii, când credeam că mă voi putea retrage, ca să meditez la stângăciile şi, poate, la impolitetele mele, m'am pomenit într'un auto. Toţi invitaţii şi-au dat întâlnire în rue Pigalle.

După ce am străbătut ulitele adormite din Asnières, am fost purtat printr'un Paris iluminat, frenetic, răsunător. Paltil vroia să-mi arate cum petrece această lume care a muncit dârz toată săptămâna — şi care se destinde acum în feeria dansului, a jazului, a teatrului, a barului... Lângă biserica anachronică a Madeleinei, într'un vast subsol, am zărit acel târg al amorurilor tarifate, plin de fum de tutun, de aburi de alcool, în căldura înăbuşitoare a instinctelor pervertite şi a pasiunilor meschine. Am mai avut timp să surprindem finalul unei hiper-reviste la „Folies Bergères": într'un fantastic decor electric, sute de pulpe şi de braţe, standardizate de regisorii senzaţiei, galvanizau un public cosmopolit, ce părea contopit în penumbra unor spasmuri colective... In piaţa Primăriei, ale cărei mansarde şi arcade erau conturate de becuri, altă mulţime fremăta sub ghirlandele de lumini şi faruri orbitoare, în aşteptarea jocurilor de artificii, a fântânilor colorate ce vor sbucni în cerul ireal — căci nu mai ştiu care corporaţie organizase o serbare în această capitală ce pare în veşnică sărbătoare... Silueta turnului Eiffel a apărut deasupra acoperişurilor, săgeată străvezie de care s'au prins câteva zeci de mii de becuri: şapte litere se aprindeau vertical, una după alta, pentru gloria de nabab a unui fabricant de automobile.

Lumini, lumini — iluzie pulverizată şi totuşi statornică într'un ansamblu grandios, inepuisabil — ca o moară ce macină inimile şi cugetele, trupul şi sufletul milioanelor de oameni veniţi din toate colţurile planetei, ca musculiţe atrase de flacără. Aripile sângerii dela „Moulin Rouge" se învârteau în cerul livid — şi, pe bulevardul urlător, reflexe de sânge şi de aur dădeau mulţimii aspectul unei reptile ce undoeşte, se desface, se adună, posedându-se şi

www.dacoromanica.ro

devorându-se pe sine într'o proteică beție...

Ne regăsim în rue Pigalle. Uliță tixită de baruri, taverne, dancinguri și lupanare de lux. Ne înfundăm într'o „boîte": Sevilla, ale cărei lampadare resfrâng pe pereți forforescențe fluide și lasă dâre de putregai pe draperii, pe mătăsurile colante ale femeilor, pe frunțile asudate ale bărbaților. Căci, în această mică încăpere, sânt înghesuite la mesele de lângă zid vre-o sută de persoane, ale căror figuri se înoesc neîncetat. Numai câteva grupuri rămân în colțul lor — ca și al nostru — ore în șir...

Pe careul din mijloc, apar dansatoarele spaniole (care sânt poate creole sau argentinene) — și jocul lor e insinuant și dârz, spiralat și lasciv, întrerupt uneori de unicul lor partener în costum de terrero. Sec, unghiular, el ritmează dansul cu isbituri de talpă — și pare un manechin mecanic ce se răsucește, grotesc, fudul, sub ațâțările castagnetelor cari răsună ca un concert batracian.

Și ce chipuri, ce trupuri, ce gesturi! Le urmăresc pe îndelete, lăsând ca vecina mea exuberantă să golească și cupa mea de șampanie. Chiar clientul cel mai anost, mai provincial, mai naiv, capătă aci o expresie frapantă, o ținută excentrică — pătruns fiind de aerul morbid, de acea electricitate sexuală ce dă privirilor lucire jinduitoare și degetelor tresăriri de caracatiță. Muzica susură și râcâie neîncetat, stârnind acea mâncărime lăuntrică — a organelor congestionate, biciuind mușchii cari își cer destinderea în dans.

Și mesenii se ridică, se împerechează: nu numai bărbați cu femei, ci bărbați între ei, femei între ele — și se învârtesc, se ciocnesc, se macină pe acești câțiva metri pătrați. Mănunchi de trupuri într'o baie acidă, gâfâind în acea exasperantă prelungire a dorinței, ascunzând, sub masca ce vrea să fie impasibilă, fluxul și refluxul senzațiilor. Orgie ce întârzie să se deslănțuie, ce juisează în acel duel al privirilor, în acele atingeri întâmplătoare și totuși savante — cari multiplică posesiunea și fac din toate perechile de dansatori o massă de spasmuri deghizate, ignorându-și destinul, dar sudate în pasiunea biruitoare a clipei...

In minutele de răgaz, văd masca lucitoare a acelui negru gras, cu nări resfrânte, cu ochi bulbucați, singur la masă, dominând ca un rege african rutul vertical al acestor civilizați în descompunere. Și chipul pal, crispat, al acestei fete îmbrăcată băețește, pe care o păzește cu gelozie o femelă scânteietoare de diamante. Și aceste plastroane cu fețe purpurii —bancheri și speculanți — cari tratează generos o bandă de târfe cu păr roș sau albastru, cu buze ca o rană și cu ochi de viperă... Și aceste ultra-elegante intrate în acest moment — mari actrițe urmate de admiratori bine garnisiți — stele cari au apus și altele cari se înalță pe firmamente de mucava aurită... Directorul localului trece adesea pe la grupul nostru, să ne șoptească numele iluștrilor financiari și al doamnelor înalt cotate. El însuși, îmi spuse un comesean, a fost cel mai mare acționar al unui trust de teatre parisiene, și socoate că-și reîncepe cariera cu acest umil post de dirigent al unui dancing tixit ca un coș de languste. Aceiaș poveste: ascensiune pe scările spiralate ale bogăției sau celebrității —și prăvălire care nu se oprește

www.dacoromanica.ro

numai într'o „selectă" tavernă, ci lunecă mai adânc, mai adânc până la acele canale în care se scurg murdăriile concentrate, rafinate şi ele, ale unei metropole clădită peste catacombe şi cimitire mereu înoite...

Orele trec — şi mă confund într'o toropeală biciuită de imagini şi de sgomote. Urmăresc această umanitate ce vrea să evadeze din ea însăşi — şi recade în animalitatea pervetită, se cramponează de himerele voluptăţii, creând un univers dincolo de logică şi de morală, dincolo de bine şi de frumuseţe, zădarnic, absurd — şi totuşi atrăgător ca o prăpastie plină cu vârtejurile iluziei... Ca să ne reţină, directorul — mereu jovial, corect şi poate singurul treaz şi infailibil în această perpetuă kermeză — ne anunţă o surpriză. Aşteptăm destul ca să avem fiecare câte-o farfurie cu supă de ceapă (echivalentă ciorbei de burtă a cheflilor de pe malurile Dâmboviţei) şi care, potolind foamea, dă gust pentru o nouă serie de băuturi corosive, halucinante.

Când suntem iarăşi afară, pe trotuarul îngust, zorile ne isbesc proaspete, deşi strada e încă încinsă de atâtea orgii. Fâşia de cer pare nefirească, între faţade livide, fardate şi ele. Grupul nostru se risipeşte, cordial, dar cu acea grabă care ascunde jena unei regăsiri. In automobil, între Paltil şi Ginette, străbat un Paris neadormit, cu cârciumi încă deschise, cu trecători cari revin la culcuşul lor — dar şi cu alţii cari reîncep munca lor. Măturători de stradă, spălători de localuri şi vitrine, culegători de cârpe, de hârtii şi de cioburi, cocoţaţi pe camioanele cari, din uşă în uşă, primesc rămăşiţele puturoase ale unei uriaşe bachanale.., Halele, larg deschise: se orânduesc grămezile de fructe, de legume, de cărnuri. Pântecul Parisului! Mi-am reamintit de paginile lui Zola — şi am simţit inepuisabila vitalitate a unei metropole care ştie să renască după bătăliile cumplite ale zilei şi după voluptăţile ucigătoare ale nopţii.

Interviewul d-lui Tharaud

o o o

D. Jérome Tharaud — unul din componenţii firmei literare Fraţii Tharaud — în vizita de documentare asupra evreilor din Bucovina şi Basarabia, a acordat ziarului „Adevărul literar" un interview, în cursul căruia a declarat, următoarele:

— S'a spus despre dv., d-le Tharaud şi despre fratele dv., că sunteţi antisemiţi.

— *Dar nu suntem antisemiţi de loc. Şi eu şi fratele meu avem prieteni foarte buni, cari sunt evrei. Apoi existenţa antisemitismului în Franţa, cel puţin, este cu neputinţă. Evreii fac armată, plătesc impozite şi au drepturile oricărui cetăţean francez.*

— Totuşi, din opera dv. se întrevede o atitudine aspru critică faţă de poporul iudeu.

— *Asta e altceva. Cunoaşterea adâncă (a poporului evreu) şi faptul*

www.dacoromanica.ro

că suntem spirite libere, ne fac să vedem toate scăderile evreului de pretutindeni. Fiindcă, oricum, defectele acestui popor sunt covârșitoare. Evreii, risipiți în toate țările globului, în loc să se mulțumească cu o existență pe care să și-o asigure prin mijloace modeste, discrete, umile, au o aroganță supărătoare, se întrec cu măsura în pretențiile lor, se vâră peste tot și se folosesc de o abilitate vinovată.

— Găsiți că abilitatea e un defect?

— *Firește că da! Țăranul francez nu e abil: își vede de treaba lui. Pe țăranul francez și cred, oricare țăran, n'ai să-l găsești la marile cotidiane, la reviste, la teatre, la bursă, în comerț.*

— Asta, fiindcă e țăran.

— *Nu! Fiindcă știe să stea la locul lui. E umil și modest.*

— Cerințele urbanului (d-le Tharaud) nu se potrivesc cu ale săteanului. Urbanul, mai cumplex sufletește, are tendința care nu-i exclusiv evreească, de a parveni, de a-și impune voința, de a-și satisface gusturile rafinate în existența sa.

— *Intr'adevăr, această tendință este naturală cetățeanului unui oraș civilizat de azi. De cât, ai să recunoști și d-ta, că această tendință este exagerată la evrei.*

— Poate că nota această de exagerare vine în urma faptului că evreul, deși face armata și plătește impozite, este socotit totuși un tolerat, un minoritar.

— *Dar tocmai fiindcă e socotit minoritar și tolerat, ar trebui să fie mai puțin arogant, nemăsurat și abil.*

Mai departe, d. Tharaud declară:

— *Sunt unele epoci, când antisemitismul ia ființă în chip spontan și necesar. In Ungaria de-o pildă, antisemitismul a fost posibil atunci când în fruntea statului se afla Bella Kuhn. Acest evreu îndrăzneț, aventurier al politicei de stânga, pe drept nu putea fi suportat ca șef politic al Ungariei.*

— Lucrul ăsta, d-le Tharaud, nu i se putea întâmpla și celui mai ungur dintre unguri? Adică să nu fie suportat ca șef al statului?

— *Cum de nu! Dar închipuește-ți când mai e și evreu!... Evreului nu i se poate îngădui ambiția de a conduce statul în care trăește și în care ar trebui să trăiască la locul lui.*

— Dar o personalitate excepțională nu poate să lupte ca să ajungă până la puterea efectivă?

— *Evident că are acest drept. Uneori, are chiar datoria.*

— In cazul acesta, personalitatea aceea excepțională, daca este de origine evreească, nu mai are acest drept?

— *Cine spune asta? Iți pot spune în treacăt că evreul este întotdeauna o voință negativă și atunci uzarea de acest drept aduce întotdeauna primejdia. Astfel, evreul, personal, poate ajunge cât de sus.*

— ...Pentru o recapitulare, d-le Tharaud, e primejdios ca un evreu să ajungă la conducerea efectivă a unui stat, deși acest drept l'ar avea?

— *Da! E un drept omenesc și social. Orice om are, în chip firesc, dorința să-și desvălue virtuțile pe care le pune la dispoziția colectivității. Pentru creștini însă, e primejdioasă dorința aceasta la evrei.*

Despre sionism, după ce-l califică drept o utopie, d. Tharaud spune:

— *Sionismul nici desirabil nu este. Așa cum i-am vorbit lui Einștein pe*

www.dacoromanica.ro

Ioseph Ishill

de HENRY MARCUS

o o o

A 9-a traducere a Principiilor Umanitariste de Eugen Relgis a fost publicată de *Oriole Press* din Berkeley Heigts, New Jersey, într'o ediție de lux, destinată unui număr restrâns de personalități cu renume universal. Traducerea este însoțită de o scrisoare inedită a lui Einstein și de o întroducere sobră și avântată în acelaș timp, scrisă de Joseph Ishill, editorul american. Felul cum se prezintă cartea atrage și îmbie pe cititor, ca și conținutul ei abstract, ireal, în orice caz departe de trista actualitate ce trăim.

Dar nu despre cartea lui Relgis ne vom ocupa aci, ci de ciudatul editor american, el însuși publicist valoros, care alege singur operele, după caracterul lor umanitar, după credința ce exprimă, întreținând cu autorii universali alte raporturi decât cele obișnuite între editor si autor.

Joseph Ishill este originar din România. A emigrat acum 30 de ani când grupuri compacte de evrei plecau din țară, pe jos, în căutarea pâinii de toate zilele. Era lucrător tipograf și colaborator ocazional la Revista Ideii a lui Panait Mosoiu. In țara tuturor posibilităților pentru cei înzestrați de natură, Joseph Ischill a rămas un vizionar, un idealist incorigibil. Lucrător tipograf în marea Metropolă, și-a agonisit destulă avere ca să'și întemeeze și un atelier propriu în împrejurimile New Yorkului, unde tipărește în orele libere și în cele de odihnă operile marilor animatori ai ideii de pace și înfrățire. El însuș culege, imprimă și leagă ; corectura, traducerea în englezește și adeseaori întroducerea cărții, el singur le face. Terenul muncii manuale, munca cinstită a brațelor, Ishill nu numai că nu l-a părăsit niciodată, dar a înțeles să-l înobileze cu o pasiune de artizan medieval. Iluștri scriitori străini ca profesorul *Patrick Geddes,* profesorul *Paul Gille, E. Armand* în revista „L'En Dehors", *Dr. Pierrot* în „Plus Loin", *W. C. Owen* în „Freedom", *Jacques Mesnil* în „Europe", etc. vorbind de operele publicate de *Oriole Press* și de felul original cum sunt prezentate, au aceleași cuvinte de elogii pentru conținut ca și pentru tipar, și mai toți accentuiază că nu e vorba de tipărituri fanteziste, luxuriante sau excentrice pentru amatori superficiali, ci de un gust original, ales, de un adaus sufletesc materializat,

---

care l'am întâlnit la Berlin acum câteva luni și care a fost de acord cu mine (sic) îți spun că nu e desirabil, fiindcă evreii s'au purtat în Palestina cu arabii, care trăesc acolo de mai bine de un veac, așa cum se poartă creștinii cu evreii în diversele state europene.

www.dacoromanica.ro

de munca conştiincioasă a artizanului. E un caz unic, în ţara „regilor" de întreprinderi, această activitate de esenţă manuală şi intelectuală în acelaş timp, care numai banul nu urmăreşte, şi pe care o desfăşoară nu un miliardar fantezist, ci un om care trăeşte din rodul muncii de toate zilele.

Ca la mai toţi emigranţii evrei, la Ishill stărue din când în când nostalgia ţării de origină. După cum cei bogaţi îşi caută rubedeniile pentru a'şi împărţi bunurile materiale, Ishill este obsedat de gândul de a comunia cu scriitorii de limbă românească pe cari i-a cunoscut în tinereţe, — scriitori morţi mai toţi Iată ce scrie, de pildă, despre D. Anghel:

„Adesea mă gândesc la stilul şi „culoarea nuanţelor frumoase ale lui „Anghel... El a atins cu deosebită „gingăşie poetică faldurile gândirii u- „manitare cucerite din adâncurile in- „telectualităţii, redând svâcnirile lăun- „trice de o rudimentară psihologie ce „se contopesc cu patologiile unei so- „cietăţi neînchegate. Ce suflet nobil a „bătut firea lui senzitivă, nepătată „de politicianismul grosolan de toate „zilele"...

Ishill proectează un mare Anuar universal *Free Vistas* şi are intenţia de a rezerva un loc şi scriitorilor români, în special lui Carageale.

Viaţa şi opera acestui original editor a fost întregită de soţia lui, poeta *Rose Freeman-Ishill.*

Intr'un poem de o rară delicateţe, pe care încercăm să-l redăm mai la vale în traducere românească, Rose Freeman-Ischill afirmă cu o nobilă mândrie rostul acestei vieţi de muncă şi credinţă curată:

This is the end...

Iată sfârşitul...
Cu valori estetice învestmântat-am bucurii şi necazuri;
Am pus în cumpănă, în sufletele noastre, potrivnice patimi,
Să ni-l sfâşie cu dulceaţa lor nimicitoare.

Ne-am imbuibat cu quintesenţă,
Cu grozava, integrala esenţă a parfumului.
Am smuls tainicelor ascunzişuri ale vieţii
Păcatul, exoticul, transcedentalul.

Iată sfârşitul...
O, coprinde-ne viaţă, cu tot ce-am stârnit,
Şi dă-ne nevinovata împlinire a liniştei
In umbra clarului de lună.
In locul culcuşului de frunze putrede de trandafiri,
Dă-ne patul curat al nisipului
Ce filtrează eternele valuri
Ertătoare, izbăvitore, veşnic-mântuitoare.

Obişnuiţi a vedea dincolo de ocean oameni practici, trezi, acumulatori de dolari, este o adevărată reconfortare să descoperi din când în când suflete alese şi inimi calde, sustrase materialismului abject şi închinate idealurilor umanităţii.

www.dacoromanica.ro

INSEMNARI

EROII DOMNULUI E. LOVINESCU. — *In ultimul d-sale volum de „Memorii" d. Lovinescu face portretul câtorva scriitori şi scribuleţi evrei, cari au frecventat cercul „Sburătorului". „Subiectele" s'au crezut maltratate şi l'au acuzat de antisemitism. In articolul ce-l publică în numărul de faţă, d. Lovinescu dă lămuriri asupra sentimentului ce a prezidat la redactarea memoriilor şi drept încheere spune că supărarea sburătorilor de neam israelit, rezultă din acea „solidaritate intoleranţă a rassei..." etc. etc.*

D. Lovinescu susţine că nu e antisemit. Şi noi vrem să-l credem. Ca orice creştin neantisemit, însă, pus în situaţia de a-şi explica neantisemitismul — a nu se confunda cu filosemitismul, care nu ne încântă, nu numai fiindcă e iluzoriu, dar fiindcă îşi are o rădăcină similară cu filantropia — d. Lovinescu recurge instinctiv la vocabularul antisemit. Ce este acea „solidaritate" de care vorbeşte d-sa ? Dar „intoleranţa"? Dar „rassa" ? Azi noţiunea de rassă, mai ales, a ajuns de batjocură. Ea nu mai corespunde senzului universal biologic ce i-l dau dicţionarele, ci unuia politic, pejorativ şi exclusivist, trecut prin filtrul unei politeţi perfide şi stilate. Aminteşte-i cuiva de rassă— şi va şti că i-ai strigat : jidane.

Unde vede d. Lovinescu solidaritate în protestul disperat şi disparat al câtorva răniţi în susceptibilitatea lor literară ? După câte ştim, nici comunitatea israelită, nici U. E. R. nici organizaţia sionistă n'au convocat meetinguri, n'au votat moţiuni, n'au telegrafiat regelui şi nici n'au trimis vre-o delegaţie ministerului de interne. Şi unde vede d-sa intoleranţă — acea intoleranţă a rassei ? Faptul că scriitorul evreu portretizat nefavorabil, vrea să dea schiţelor d-lui Lovinescu nu o interpretare literară şi obiectivă—ci una politică şi interesată, se cheamă intoleranţă, şi mai ales intoleranţă de rassă? Nu! Ci simplă şmecherie scriitoricească, în mare cinste la toţi scriitorii de toate neamurile. De ce nu consideră d. Lovinescu şi articolele d-lui Camil Petrescu drept rezultat al solidarităţii intolerante a rassei cărea-i aparţine ? D. Lovinescu caută în rassa evreească ceea ce este la toate rassele, la toate naţiunile, la toţi indivizii. Altfel, ar trebui să ni-l imaginăm pe d. Lovinescu în situaţia de a se lăsa lovit în public, fără să strige după gardist—fiindcă spre deosebire de eroii dumisale ierusalemiteni — ar aparţine unei rasse foarte tolerante şi prea puţin solidare

In special, pentru exemplul ce ni-l serveşte d. L., nu ştim dacă are toate motivele să se felicite. Da ! Firește că e un act de patriotism să denunţi un ministru, când îl ştii vinovat. Din fericire, la noi nu s'a întâmplat ca vre'un ministra să fie găsit vinovat. Fiindcă, pentru a salva prestigiul ţării, sau interesele de partid sau obrazul subţiat al familiei, un ministra vinovat, ori cât de greu i-ar fi cazierul, ese imaculat ca un copil nou născut. Cu misiul evreu — chestia se schimbă. Aci, ovreiul trecut prin atâtea şi atâtea, are dreptul să fie suspicios. Misitul nu va scăpa din mâna justiţiei — chiar dacă vina lui n'ar fi decât aceea de a fi ţinut servieta ministrului cu pricina. Spiritul de dreptate cere ca cineva să înfunde puşcăria. Şi o înfundă jidanul. Vrea d. L. exemple ?

Alteeva ar fi trebuit să spună d-sa : că aşa se întâmplă întotdeauna cu scriitorii evrei. Atâta timp cât sunt „toleraţi" — fiindcă în marea lor majoritate se simt fericiţi şi cu acest surogat de recunoaştere—nu se consideră ovrei nici măcar cât d. Cuza şi necazurile consângenilor, nu au nici o rezonanţă în sufletul lor gingaş şi vibrător ca o pipliţe; dar deindată ce aceste necazuri îi ajung şi pe ei — şi nu ca un viscol turbat pogromistic, ci doar ca un dulce şi înşelător zefir portretistic, devin deodată victime şi aleargă după compasiunea şi asistenţa evreească. De ce? Fiindcă s'ar simţi evrei măcar în acele momente ? Nu ! Ci fiindcă au aflat, întâmplător, că şi evreii îndură acelaş regim. Nimic mai logic, deci, ca în clipele de restrişte, scriitorii evrei — colectivitate distinctă — să încerce o apropiere cu o altă colectivitate — poporul evreu — lovită de un destin identic.

Cât despre portretistica d-lui Lovinescu avem de spus următoarele : chiar-chiar nevinovat domnia sa, nu e. Pe ici, pe colo, are unele pete mici, insignifiante, ca nişte pistrui, dar le are. Totuş, pentru talentul şi inteligenţa cu care sunt scrise, pentru profundul spirit de observaţie ce-i inviorează stilul şi imaginea şi poate chiar pentru însuşi pitorescul personagiilor ce defilează în „Memoriile" d-sale—il absolvim. In orice caz, noi evreii, ne putem ura reciproc, ca atunci când ne-o fi mai rău în toate domeniile, începând cu parnusa, şi sfârşind cu guverna-

www.dacoromanica.ro

rea d-lui Vaida — să nu ne fie mai rău ca în volumul d-lui Lovinescu.

GĂINA SE VINDE PE PREȚ FIX. — Interviewul d-lui Jérome Tharaud îmi readuce în minte o scenă foarte banală dar nu mai puțin caracteristică, petrecută între niște orășeni și un țăran care vindea o găină.

— Cum o dai, mă Ioane?

— 60 de lei!

— De ce, mă Gheorghe, 60 de lei? Asta-i găină de 60 de lei? Nu ți-i rușine?

— Eu nu știu! 60 de lei... Dacă-mi dați 60 de lei, dau și eu găina. Dacă nu, nu!

Și țăranul, un băetan zdravăn, la fiece argument sau invectivă, zvâcnea ca și cum l'ar fi ciupit cineva din spate și și înghesuia totmai strâns găina la piept, gata s'o turtească, de frică că nu i-o ia hoții de mușterii cu sila.

— 50, mă Toadere!

— Nu! 60!

— 55!

— Nu! 60!

— 58!

— Nu! 60!

Scos din sărite, licitatorul scuipă cu năduf:

— Mă Păcală, mă! 60 de ani să nu te c., mânca-te-ar boala găinilor de căpătinos! Atunci s'o vinzi când îi-oi cumpăra'o eu!

Și țăranul se trezi fără mușterii, suspendat între găină și formula lui comercială, pe care o repeta, cu ochii în vid, ca un descântec: Nu știu nimic! 60 de lei... Dacă'mi dați, bine, dacă, nu, nu! Fără 60 de lei, n'o dau!

De ce n'o fi lăsat omul găina cu 58 de lei, când a văzut că rămâne cu ea nevândută? Era la el, într'adevăr, chestie de ambiție negustorească? Avea omul vanitatea mărfii de calitate ce o oferea? Ori poate conștiința exactă și inebranlabilă a raportului dintre valori? Nu vă speriați! Nu era nimic din toate astea. Băiatul a fost, pur și simplu, prost îndrumat de-acasă: „Mă, Stane, să dai găina cam cu vre-o 60 de lei". Atât! Or, deși acel „cam" îi deschidea perspectiva aproximației și-i îngăduia o suficientă flexibilitate în misiunea ce i se încredințase — Stan nu știa să se folosească de ea. Aceasta, fiindcă părinții nu l'au prevenit în prealabil — că în afară de cifra 60, mai e și una 59, și chiar una 62. Educația lui comercială era atât de rudimentară si improvizată, încât bietul băiat a pornit'o la oraș, repetind în gând cifra 60, care nu reprezenta pentru el un echivalent monetar al găinii, ci o noțiune mistică, scoasă din lumea superstițiilor, din universul balaurilor și zmeilor, îndărătul căreia se ascund mii și mii de trape și curse. Și'nfricoșat, Păcală s'a închis în fortul 60 și a rezistat cu desperare la toate atacurile șmecherilor urbani. Dacă-i ofereai nu 59 de lei ci chiar 61 sau 71, desigur că tot nu accepta: îl scoteai din reduta lui și-l obligai să lupte descoperit cu prostia și pușca lui de soc. Rigiditatea băiatului, lipsa lui de maleabilitate, nu trebue deci căutată în temperamentul său neinduplecat, ci în ignoranța lui teribilă. Încăpățînarea cu care-și apăra prețul, nu era reflexul unei convingeri că cifra 58 strică un echilibru oarecare, ci expresia neputinței sale de orientare, a slăbiciunii sale de judecată independentă, a incapacității sale de a se ajusta împrejurărilor.

FULARUL GUȘATULUI PUBLICISTIC. — Exact cazul d-lui Tharaud care nu vrea să lase găina din mâini sub 60 de lei, măcar să-l tai. Preferă s'o mănânce singur. Fiindcă, instinctiv, presimte că dacă l'ai scos din cifra asta — poți să-i iei marfa de pomană. Pierde orice control. Astfel că, de frică, d. Tharaud a modernizat comerțul de păsări și a introdus prețul fix în materie de găini.

D. Tharaud susține că nu e antisemit. Ca dovadă: are mulți prieteni evrei. Evident! Nici gușații — cari abia derivă din antisemiți — nu susțin că ar fi gușați. Dimpotrivă — o jenă firească îi face să-și ascundă excrescența pe care, desigur, între patru pereți, și-o mângâe cu degete delicate, ca pe orice organ făcând parte din carnea și oasele tale. Dar niciodată nu le-a trecut prin minte gușaților, să indice drept dovadă că n'au gușă—insuși fularul cu care și-o înfășoară. De atâta candoare numai d. Tharaud e capabil — susțin ei. La ce ar folosi? Gușa ți-o poți disimula sub zeci de fulare — tot ca gușat te prezinți.

Că firma Tharaud are mulți prieteni evrei, chiar dacă nu ne-o spunea, o știam. Altfel, cu ce să-și disimuleze proeminența sa publicistică? Pentru un antisemit autentic, un bun prieten evreu — e o armă, în acelaș timp și ofensivă și defensivă. Ofensivă, fiindcă evreul ales pe sprânceană dintre cei inițiați în piruetele talmudice, îi dă materialul sucit și răsucit după intensitatea și caracteristica profesională a patronului. Defensivă, pentru că atunci când tharaudul cu pricina e prins cu mâța'n sac, să se poate jura pe ochii jidanului că i se face o nedreptate. Așa că din

www.dacoromanica.ro

acest punct de vedere, îl credem pe d. Tharaud că are nu mulți, ci foarte, foarte mulți buni prieteni evrei. Sperăm chiar că istoricul obiectiv de mai târziu, ne va lămuri precis asupra rolului ce l'au jucat acești buni prieteni evrei în producția literară a fraților antisemiți, nu numai sub raportul documentar, dar și sub cel al stilului. Al stilului din cărți, firește, și nu al celui din interviewuri, proprietate exclusivă a d-lui Tharaud, care departe de bunii săi prieteni evrei și redus la mijloacele sale proprii de discernământ, stă cu găina în brațe și continuă să repete : Eu nu știu nimic. Dacă-mi dați 60 de lei, dau și eu găina. Dacă nu, nu !

D. THARAUD, DUȘMANUL CROITORILOR. Mai departe, d. Tharaud, care nu e antisemit, spune că evreii „în loc să se mulțumească cu o existență pe care să și-o asigure prin mijloace modeste, discrete, umile, au o aroganță supărătoare, se întrec cu măsura în pretențiile lor și se folosesc de o abilitate vinovată". D. Tharaud face, desigur, aluzie la croitorie, profesiune în mare vogă la evrei, „mijloc de existență" scump inimii israelitene. E drept că meseria aceasta este exercitată de către poporul evreu cu ajutorul mașinilor de cusut în rate, cari nu sunt nici *modeste* (dimpotrivă, prețul lor e foarte pipărat) nici *discrete* (fac o gălăgie infernală) nici *umile* (fiindcă mașini fiind, sunt prin definiție aristocrația fanfaronă și țâfnoasă a uneltelor de producție industrială). Cât despre *„aroganța"* evreilor — ce putem face ? Așa sunt croitorii ! Mai ales când nu le achiți confecțiunea la timp, *„se întrec cu măsura în pretențiile lor"*. In asemenea circumstanțe, ei merg atât de departe, încât pretind chiar să le plătești contul până la un ban. (O fi știind, poate, ceva în privința aceasta d. Tharaud care, în peregrinările d-sale e obligat să-și reînoiască garderoba între două trenuri, ceea ce-l silește să fie întotdeauna grăbit și uituc). Și-și susțin pretențiile cu o *„abilitate* atât de *vinovată"*, încât, uneori, izbutesc să te facă să scoți portmoneul și să le dai banii câștigați cu sudoarea frunții tale, pentru ceea ce aparent ar fi un rând de haine, un palton ori pardesiu, dar în fond, nu e decât un *„mijloc de existență"* care, după cum am văzut mai sus, nu e nici modest, nici discret, nici umil și colac peste pupăză, vinovat de abilitate. Asta mai ales nu iartă domnul Tharaud evreilor : abilitatea, asupra căreia revine mereu. Și acum vă închipuiți dumneavoastră: dacă abilitatea croitorilor îl exasperează, cu ce ochi s'o fi uitând domnia-sa la jonglerii de confesie mozaică ! Aceștia, pe lângă abilitate — vinovată, fiindcă reprezintă însăși baza profesiunii lor — mai afișează și o indiscreție calificată : se exhibează în public !

Pentru o singură ramură evreească, d. Tharaud ar fi poate ceva mai tolerant. Spunem *„poate"* fiindcă nu prea suntem siguri : pungași de buzunare, de origine evreiască. Cel puțin aceștia sunt de o discreție... Dar atâta ajunge oare ca să-l înduplece pe d. Th. să le ierte vinovata lor abilitate ?

IN DEFINITIV CE E UN SPECIALIST. — *„Țăranul francez* — spune d. Tharaud — *nu e abil: își vede de treaba lui"*. Cititorii vor fi crezând, desigur, că d. Th. a vrut să spună că țăranul francez nu e alcoolic—dar că s'a exprimat greșit. Se înșeală amar. D. Th. nu nu va face niciodată confuzii cu absintul. Când spune că țăranul francez nu e abil — înțelege că țăranul francez nu e abil. E și în cadrul ideei; altfel cum „și-ar vedea de treaba lui"? Se știe doar — și d. Th. ne-o reamintește — că numai un om lipsit de abilitate își vede de treaba lui. Probabil, fiindcă abilitatea o capeți numai când nu-ți vezi de treaba ta. Specialiștii ce sunt ? Niște indivizi cari au căpătat o anumită abilitate, într'un anumit domeniu. Cum au ajuns la această abilitate? Bine înțeles, refuzând să-și vadă de treaba lor. Așa dar : ce sunt specialiștii ? Niște oameni abili. Dar ce ne sunt oamenii abili ? Toți măgarii care nu-și văd de treabă. Deci specialiștii sunt niște inși care nu-și văd de treabă. Pe când țăranul francez își vede de treabă. Și cum își vede de treabă țăranul francez ? Spre deosebire de evreu, ca un om perfect cumsecade, adică : totalmente lipsit de abilitate.

Halal să-i fie ! Felicitările noastre. Atât de pricepuți nu prea i-am crezut niciodată pe francezi, cu toate că de când îl cunoaștem mai deaproape pe d. Tharaud... Trebuie să fie foarte picant țăranul francez, care deși de zeci de generații își vede de una și aceeaș treabă — tot n'a ajuns s'o facă în chip abil. In America, un asemenea muncitor ar fi expus prin varieteuri.

CE ȘTIE ȚĂRANUL FRANCEZ. — „Pe țăranul francez — spune d. Th. — n'o să-l găsești la marile cotidiane, la reviste, la teatre, la bursă, în comerț. Fiindcă știe să stea la locul. E umil și modest".

www.dacoromanica.ro

Mai întâiu un lucru: de ce compară d. Th. pe evrei cu țăranii? De unde și până unde asimilarea aceasta cu o clasă cu care evreii nu pot avea nimic comun nici ca psihologie, nici ca rost social, nici ca structură intelectuală, grație faptului că amicii scriitorului francez le-au interzis accesul la pământ. Ori, poate fără să vrea, sub impulsul unor forțe irezistibile, d. Th. îi pune pe evrei pe același plan cu țăranii, pătură exploatată și storsă până la măduvă de una și aceeași clasă feudală care a întemeiat și ghetoul nostru?

In ceeace privește fenomenul în sine, n'avem nimic de rectificat. Nici noi n'am întâmnit vreun țăran, cândva, la marile cotidiane, reviste, teatre, burse, în comerț. Cu excepția d-lui Mihalache care-și trage cămașa peste pantaloni din inexorabile necesități programatice și d. Zelea Codreanu care-și plimbă nădragii mai mult sau mai puțin trecuți prin apă și săpun, ca un certificat viu și cu reducere de cale ferată, al originei sale daco-romane, țăranul, în calitatea sa de muncitor agricol, stă de obiceiu la coarnele plugului. De altfel, să vrea chiar, și nu l'ar lăsa lipsa de carte și portarul dela ușă, să intre în redacții (ca director) în teatre (ca autor dramatic) la bursă (ca remizier) cu sapa pe umăr, ori carul cu boi. In comerțul modern mai ales, — unde simțul estetic și olfactic pare să fie ceva mai desvoltat decât în literatură — ar fi un adevărat dezastru. Cu ce ar face boii pe parchet, țăranul-patron nu prea și-ar putea acoperi deficitul rezultat din fuga clienților cu mâna la nas. Așa că țăranul n'are încotro și asta, pe limba d-lui Th. se cheamă că „știe să stea la locul lui".

Dar ce face, mă rog, țăranul pe care-l trimite tat-său să se infrupte din lumina urbană? S'a mai întâmplat vreodată să se întoarcă să stea „la locul lui"? Iată d. Lebrun, însuși d. Lebrun, noul președinte al Franței, ce alta e decât un fiu de țăran, venit cu câteva zeci de ani în urmă la oraș! De ce n'a stat și dumnialui modest și umil, la locul său? De ce nu și-a văzut de treabă — fără abilitate? De ce a venit la oraș „și s'a vârât peste tot" până s'a vârât și la Versailles? Dar atâția și atâția alți conducători ai Franței și ai tuturor popoarelor — de proaspătă surcică rurală, atât de proaspătă încât nici până astăzi nu le-a dispărut cu totul mirosul fânului în care s'au născut și au copilărit — de ce nu și-au văzut de treaba lor, modești și umili? Dar, în genere, din ce se compun clasele orășenești, dela muncitorii din fabrici, până la înalta aristocrație, dacă nu din foști țărani, cari n'au vrut să stea la locul lor, n'au fost modești și umili și au refuzat să cultive cu fetișism lipsa de abilitate! Nimeni nu s'a născut aristocrat din Sfântul Duh. Fiindcă și aristocrații au trebuit — cu toate că au avut parale destule ca să se eschiveze — să se supună legilor procreației și să-și procure cu nouă luni înainte de naștere, un tată. Și acest tată a fost un țăran. Și dacă nu tatăl, bunicul, și dacă nu bunicul, străbunicul. Insuși d. Tharaud ce alta e decât fiu, nepot sau strănepot de țăran („Lipsa de abilitate" cu care d. Tharaud „își vede de treaba lui" e o probă eclatantă). Bine-înțeles, dacă e catolic, cum se laudă. Dacă e jidan, însă, nu mai avem ce discuta. „Aroganța" și „indiscreția" d-sale — vorbesc de la sine. Li atragem, totuși, atenția că și jidanii au fost pe vremuri țărani — până când precursorii d-lui Th. și-au dat seama că cea mai rentabilă profesiune este antisemitismul. Așa că nici într'un caz nici în celălalt, d-sa nu scapă de originea țărănească.

Să fim, însă, o clipă serioși: un om care întrunește toate atributele omenești de demnitate, mândrie, ambiție, inteligență, voință și *carte* — cum i se poate prescrie — în chip desinteresat și obiectiv umilință și resemnarea? Cu această rețetă de umilință și resemnare, aplicată raselor și păturilor oprimate— cum s'ar fi format clasele sociale, cum s'ar fi ajuns la progres și civilizație, cum s'ar fi enunțat acea deviză revoluționară: „libertate fraternitate, egalitate" sub blazonul căreia d. Th. își plimbă pașaportul prin târgurile evreești și foarte puțin discret și umil, se vâră prin casele oamenilor, ca să scrie cărți antisemite — nu din convingere, ci fiindcă știe că ovreilor perverși și paradoxali, le place ca personalitatea lor cușer, să fie prăjită în untură de porc!

Din întâmplare, evreii, ca și orice altă națiune sau rassă, nu se vâră peste tot, ci numai acolo unde îl împinge pe fiecare în parte temperamentul și destinul — uneori corijat de antisemiți. D lui Th. însă, îi sunt prea mari în ochi cele câteva sute sau mii de concurenți literari evrei — ca să mai poată vedea la spatele lor milioanele de evreiași mărunței, cocoșați și ofticoși, croitorași și telali mizeri, prigoniți din loc în loc, ba de Chmelnitzki, ba de Petliura, ba de domnia-sa. In mintea d-lui Th. joacă mereu cifra exclu-

www.dacoromanica.ro

sivistă 60.-59 sau 61, sunt pentru el niște hieroglife indescifrabile.

SĂRMANII ARABI! OFTEAZA D. TH. — După d. Th. sionismul este indezirabil, pentru motivul că evreii au aplicat arabilor regimul ce l'au îndurat ei înșiși din partea creștinilor. Cum, cum? Despre ce regim e vorba? De un regim de persecuții? Și au suferit evreii un asemenea regim din partea creștinilor? Și e așa de groaznic acest regim? Adevărat? Atunci cum se face că d. Th. — care nu e antisemit — n'a pomenit de el până acum? Și de ce acest domn occidental și nepărtinitor, se înspăimântă de teribilul caracter al acestui regim, numai acum când îl poate întrebuința ca argument împotriva renașterii evreești? De ce protestează d-sa azi — când e vorba de arabi — și nici n'a făcut aluzie la el, sub nici o formă, în nici o lucrare, atunci când victimele au fost evreii? Trecem peste faptul că d. Tharaud face evreilor — minoritate desarmată și părtinită de un guvern palestinian antisemit — complimentul nemeritat că ar asupri o majoritate arabă, înarmată și ocrotită de acelaș guvern. Dar dacă ceea ce spune d. Th. ar corespunde adevărului și dacă evreilor ar trebui să li se interzică reclădirea patriei naționale pentru că ar persecuta pe arabi, de ce d-l Th. nu cere cu aceeaș indignare, dacă nu desființarea, cel puțin admonestarea statelor creștine unde se practică antisemitismul? Și de ce dimpotrivă, le face apologia, cum e cazul cu Ungaria?

Și-apoi, are d. Th. curajul să susțină că regimul (inexistent) aplicat arabilor de către evrei, ajunge măcar la călcâile regimului aplicat de francezi aceloraș arabi din Siria și Maroc? Nu!

Știți de ce? Fiindcă tat-său i-a spus: „Mă Jeroame, să dai găina cam cu vre-o 60 de lei". Și d. Th. nu știe de glumă. 60 e 60! Ovreiul trebue să fie modest și umil. De ce? Fiindcă e minoritar și tolerat. De ce e minoritar și tolerat? Fiindcă e evreu! Și dacă e evreu...ce? Nu-i tot așa de frumos ca și dumniata? Eu nu știu nimic! Îmi dai 60 de lei, bine! Dacă nu, nu!

Și ajuns acasă, tat-său o să-l ia desigur la palme:

— Bine, mă, boul lui Dumnezeu, de ce n'ai dat găina?

— Păi n'a vrut!

— Ce n'a vrut?

— Să-mi dea 60 de lei!

— De ce n'ai lăsat'o și tu mai eftin, vită încălțată?

— Eu nu știu... Mi-ai spus 60, am cerut și eu 60. Eu nu știu nimic.

Și blând umil, și fără pasiune, Trică se va întinde în șopron, împăcat cu Dumnezeu și cu oamenii, rumegându-și alene, mămăliga propriei lui inocențe.

I. LUDO

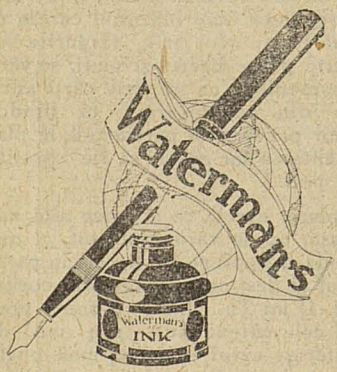

Nu rec'ama ci MARCA
vă garantează CALITATEA

Cunoscătorii preferă
Carbon, Indigo, Hectografe, Panglici de mașini de scris, Tușiere, Pastă de lipit, Hârtie de calc. și milimetrice
K O R E S
Sabloane (Dauermatritze)
DYRTYPE
pentru toate sistemele de mașini de reprodus, aur brut și la instituțiile de Stat românești.
Wilhelm Koreska
WIEN

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro
Tip. „SLOVA" Doamnei 3